

Povzetek

Uvodnik *Primoža Jesenka* ob dvajseti obletnici padca Berlinskega zidu opisuje, zakaj navda slovenska umetnost običajnega umetnostnega kuratorja iz ZDA z nelagodjem, in se sprašuje, zakaj se slovenska uprizoritvena (gledališka in glasbena) umetnost, ki je nastala v »prekucniških« osemdesetih, razhaja s predpostavkami, ki naj bi v očeh Američana veljale za umetniško produkcijo nekdanje svinčene Vzhodne Evrope. Prav tako poskusi uvodnik določiti t. i. »obalne asimetrije« med kulturnimi pokrajinaми ameriške vzhodne obale in evropskega Vzhoda.

Primož Jesenko je pripravil tudi obsežen *intervju* s teatrologom in dramaturgom Lodom Kraljem in skozenj skušal razkriti kontinuiteto duhovnih premen v slovenskem gledališkem in kulturnem prostoru v zadnjih štirih desetletjih. *Lado Kralj* je namreč leta 1970 soustanovil *Eksperimentalno gledališče Glej* v Ljubljani, postal njegov prvi umetniški vodja in v slovenski prostor iniciiral Petra Handkeja in Edwarda Bonda. Nato je odšel na podiplomski študij k Richardu Schechnerju na New York University in po vrnitvi ustanovil gledališče *Pekarna*, svobodno gledališko skupino, ki je gojila ritualno gledališče v čisti obliki. *Pekarna* se je samoukinila leta 1978, Kralj pa je postal umetniški vodja nacionalne institucije, Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. Kasneje se je vrnil k prekinjeni akademski karieri in bil do upokojitve leta 2005 profesor na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Lado Kralj je tudi eden najbolj cenjenih slovenskih prevajalcev dramskih in teoretskih besedil iz nemškega in angleškega jezika.

Tema številke je posvečena feminizmu danes. Zdi se namreč, da je krog feministk, ki se je v Sloveniji oblikoval sredi osemdesetih in v začetku devetdesetih let preteklega stoletja, deloma izgubil svojo moč in vplivnost, nova sila feminizmov pa se bodisi zgublja v že preseženih dilemah ali pa ne zna dovolj odmevno pokazati svoje inventivnosti. Ob tej ugotovitvi je gostujoča urednica, antropologinja in feministka, Renata Šribar in povabila k sodelovanju skupino feministično angažiranih avtoric, da bi odgovorile na vprašanje, kje in kakšni so danes slovenski feminizmi. Spričo izmuzljivih, kufkovskih političnih razmerij in z njimi povezanih praks vsakdanjosti, ki Slovenijo obvladujejo tudi s pomočjo normativov, doktrin in običajev Evropske unije na področju žensk, je po njenem prepričanju odgovore mogoče najti prav s pomočjo feministične teorije, ki vztraja vsemu navkljub. *Valerija Vendramin* v svojem članku pregleduje (neutemeljene) kritike feministične epistemologije in z njihovo pomočjo skuša osvetliti transformacije nekaterih temeljnih epistemoloških pojmov. Ob tem opozori na stigmatiziranje feminističnih teoretičark. *Mirjana Ule* v svojem članku obravnava neofeminizem in žensko gibanje v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja ter ugotavlja, da niti študen-

tska niti ostala takratna družbena gibanja niso izpostavljala problema spolne dominacije. Hkrati se sprašuje, koliko je danes še potrebe po posebni tematizaciji »ženskega vprašanja«, koliko je feminizem kot kritičen odgovor na spolno diskriminacijske prakse še aktualen in potreben. *Tatjana Greif* se ukvarja s položajem lezbičnih žensk in med drugim opiše začetek gejevskega in lezbičnega gibanja sredi osemdesetih let v Sloveniji, ki je bilo pionirsko za celotno Vzhodno Evropo. *Mojca Dobnikar* obravnava težavno razmerje med feminističnim gibanjem in ženskimi projekti proti nasilju na primeru Slovenije od sredine osemdesetih let preteklega stoletja dalje. *Vesna Leskošek* obravnava žensko gibanje kot politično gibanje, ki danes aktivno posega v družbene spremembe s političnimi akcijami za pravice migrantov, etničnih skupin, proti trgovanju z ljudmi in podobno. *Paula Zupanc* raziskuje izražanje spolov v slovenskem jeziku, *Polona Mešec* pa predstavitve žensk v literaturi, ki jo obvladuje moški diskurz. Tematski sklop o feminizmu se ne izogne aktualnim problemom mladih žensk, ki jih Mirjana Ule opiše takole: »Novi neoliberalni modeli sicer zagovarjajo enakost spolov v javni in zasebni sferi, vendar nadaljujejo s prikrito diskriminacijo, kajti glavni cilj teh politik je profit. Poleg tega sodobna potrošniška družba pritiska na ženske na drugačen, mnogo bolj prikrit in prefinjen način. Ženske se danes ne socializirajo v spolno vlogo s pomočjo tradicionalnih diskurzov rojevanja, doma in gospodinjstva. Danes se jih socializira s pomočjo pritiskov glede fizičnega videza, telesne samopodobe, modnih zahtev in trendov. Fizična privlačnost, ki jo diktirajo trg in mediji, postaja pomemben del ženske spolne vloge. Ženske so danes ujele v situacijo, kjer so sicer odstranjene formalne ovire enakopravnosti, a obstajajo mnogo bolj subtilne, prikriti ovire v obliki seksističnih stališč in ideologij spolnih vlog. Obenem pa se zdi, da zgolj osebna izbira in individualna sposobnost določa usodo posameznice v teh razmerah. Predvsem mlade ženske pa najbrž ravno zaradi te navidezne moči ne prepoznajo diskriminacijskih mehanizmov in nimajo potrebe po organiziranem delovanju in aktivizmu.»

V literarnem delu objavljajo prozna besedila *Janja Vidmar*, *Orlando Uršič* in *Andreja Zelinka*, pesmi pa *Jan Šmarčan* in *Željo Perović*.

V *Kulturni diagnozi* *Tomaž Toporišič* piše o nekaj slovenskih in v Sloveniji gostujočih predstavah, ki jih je mogoče definirati kot t. i. performanse. Ob tem ugotavlja, da kljub temu, da performerji nastopajo kot samostojni avtorji, svoje delo podpisujejo s svojim imenom, mu podelijo svoj naslov in ga postavijo v svoj kontekst, gre pri vsem skupaj še vedno za sledi performativne revolucije iz šestdesetih let, ki je barthesovsko oznanila »smrt avtorja«, foucaultovsko pa govorila o avtorski funkciji in umikanju avtorja. *Mojca Puncer* ocenjuje knjigo Polone Tratnik *Konec umetnosti: genealogija modernega diskruza: od Hegla k Dantu*; *Cvetka Bevc* pa roman Roberta Titana *Felixa Pontifikat*.